

IMPACTUL INEGALITĂȚII VENITURILOR ASUPRA ACCESULUI LA SERVICIILE SOCIALE

**Aliona BALAN, Doctor în Economie, Conferențiar Universitar,
Academia de Studii Economice din Moldova, Chișinău, RM**
<https://orcid.org/0000-0003-0094-7272>, balan.a@ase.md

DOI: <https://doi.org/10.36004/nier.cecg.IV.2023.17.12>

***Abstract.** Income inequality is a global problem, and its effects are deeply felt in many countries, including the Republic of Moldova. Income inequality not only affects individuals' quality of life, but also limits their access to essential services such as health care, education and social assistance. In this article, we will research the impact of income inequality on access to social services in the Republic of Moldova and propose measures to solve this problem. These include economic and social reforms, investment in social infrastructure and the development of social protection programs.*

***Keywords:** income inequality, access to social services, social infrastructure, social protection, economic reforms, Republic of Moldova*

***JEL:** D63, I30, P41*

***UDC:** 330.564.2+364.6](478)*

Introducere. Inegalitatea veniturilor este un subiect de primă importanță în discuțiile politice globale, fiind considerată o problemă majoră pentru societatea contemporană. Creșterea inegalității de venituri generează instabilitate socială și politică, amplifică fenomenele migrației și reprezintă o amenințare pentru dezvoltarea umană.

Inegalitatea de venituri presupune diferențierea indivizilor sau grupurilor de indivizi în funcție de câștigurile lor financiare și capacitatea lor de consum, generând astfel variații în ceea ce privește accesul la resursele și serviciile disponibile, ceea ce, la rândul său, influențează nivelurile de trai. Această diferențiere în venituri generează o serie de alte inegalități, inclusiv inegalități în accesul la educație de calitate, servicii de sănătate adecvate, servicii publice, mediul înconjurător de calitate și condiții de trai optime.

Inegalitățile de venit au efecte adverse asupra progresului social și economic al unei națiuni. Acestea pot genera conflicte sociale, instabilitate în domeniul politicii, persistența sărăciei și un ritm mai lent de dezvoltare economică.

În Republica Moldova, inegalitatea de venit se manifestă în moduri variate. Există o discrepanță urban-rurală semnificativă în ceea ce privește veniturile și accesul la servicii și oportunități. De asemenea, există diferențe considerabile între diferite grupuri de populație, cu un număr mare de oameni care trăiesc în sărăcie și care au dificultăți în a accesa educația, sănătatea și alte servicii sociale esențiale.

Metode și materiale. În cadrul cercetării, au fost utilizate metoda de analiză a literaturii din domeniul cercetat, metoda comparativă, abstracția științifică etc. De asemenea, s-a recurs la metoda inductivă, cu ajutorul căreia au fost

generalizate fapte concrete, analizate, sintetizate și formulate concluzii asupra problemei cercetate.

Ca fundament teoretico-științific, ne-am bazat pe concluziile cercetărilor și studiilor desfășurate de experți autohtoni și internaționali, precum Piketty T., Colesnicova T., Gutium T., Ciobanu M., Gutium M., și alții.

Suportul informațional al cercetării îl reprezintă atât publicațiile științifice la nivel național, cât și studiile internaționale, datele statistice prezentate de Biroul Național de Statistică (BNS) al Republicii Moldova, datele publicate de Eurostat, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) și alte resurse informaționale.

Rezultate obținute și discuții. Inegalitatea veniturilor reprezintă o problemă majoră în societățile din întreaga lume și are un impact major asupra accesului la serviciile sociale. Această discrepanță financiară poate genera inegalități și constrângeri considerabile în ceea ce privește posibilitatea de a beneficia de servicii esențiale, precum asistența medicală, educația, sau sprijinul social.

Coeficientul Gini este o măsură larg răspândită pentru a cuantifica inegalitatea veniturilor într-o țară. Cu cât valoarea acestui coeficient este mai mare, cu atât inegalitatea veniturilor este mai pronunțată. Conform datelor World Bank, în 2020, coeficientul Gini varia în întreaga lume de la valori foarte scăzute, sub 0,3 în țări precum Slovenia sau Slovacia, până la valori foarte ridicate, peste 0,5 în țări precum Africa de Sud sau Namibia.

În Republica Moldova, în ultimii ani, Coeficientul Gini a înregistrat valori relativ înalte, semnificând un grad ridicat de inegalitate. Inegalitatea se accentuează și din cauza înrăutățirii nivelului de sărăcie. Nivelul crescut de sărăcie este asociat direct cu nivelul înalt de inegalitate. În prezent, peste ¼ din populația țării trăiește sub pragul sărăciei, iar Republica Moldova are una dintre cele mai înalte rate ale sărăciei printre statele europene.

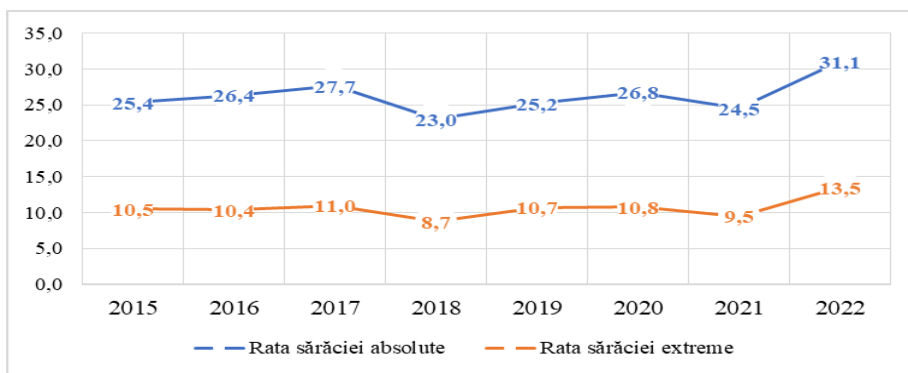

Figura 1. Evoluția ratei sărăciei în Republica Moldova, în perioada 2015-2022, %
Sursa: elaborat de autor în baza sursei: *Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova* (2022). *Aspecte privind nivelul de trai al populației Republicii Moldova.* https://old.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/aspecte_nivelul_trai/Aspecte_nivelul_trai_editia_2022.pdf

Conform datelor Biroului Național de Statistică pentru anul 2022, procentul populației cu venituri sub nivelul de subzistență (rata sărăciei extreme) a crescut la 13,5% din totalul populației, înregistrând o creștere de 4 p.p. în comparație cu anul 2021. În același timp, rata sărăciei absolute în anul 2022 a atins 31,1%, reflectând o creștere semnificativă de 6,6 puncte procentuale față de anul 2021. Iar diferențele urban-rural sunt enorme: rata sărăciei absolute în anul 2022 era de 40,3% în sate, față de 17,1% în orașe.

Înăsprirea ratei sărăciei a fost însoțită de o accentuare a inegalității veniturilor. Deși în intervalul anilor 2016-2018, coeficientul Gini pentru veniturile disponibile totale a înregistrat o reducere, de la 0,3164 la 0,2931, în anul 2019 se constată o tendință de creștere a acestui coeficient. Conform datelor BNS, pentru anul 2022 coeficientul Gini după veniturile disponibile totale ale populației este estimat la nivelul de 0,3208, față de 0,2931 în 2018, în creștere cu 0,0277, sau cu 9,5%.

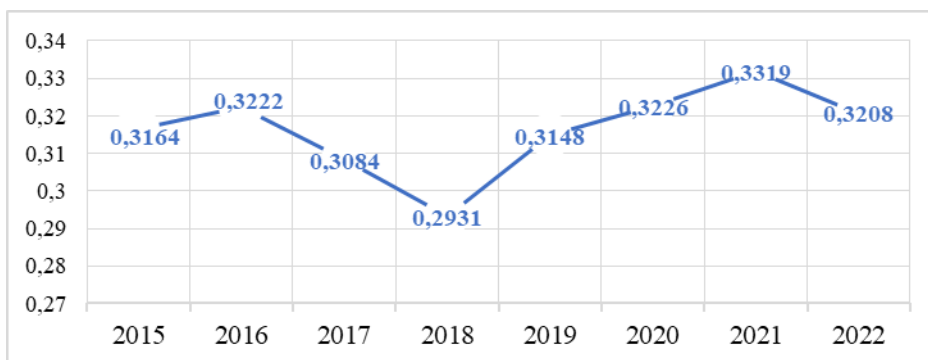

Figura 2. Evoluția coeficientului Gini în Republica Moldova, în perioada 2015-2022

Sursa: elaborat de autor în baza sursei: **Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova** (2022). *Aspecte privind nivelul de trai al populației Republicii Moldova.*

https://old.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/aspecte_nivelul_trai/Aspecte_nivelul_trai_editia_2022.pdf

Totodată, de menționat, că în ultimul deceniu, proporția veniturilor adunate de către quintila V, cei mai bogați 20% din populație, a fost de peste cinci ori mai mare decât proporția veniturilor acumulate de către quintila I, care reprezintă cei mai săraci 20% din populație.

În plus, atunci când evaluăm proporția veniturilor acumulate de quintila V în comparație cu quintila I, observăm că 40% din veniturile totale ale populației sunt deținute de către cea mai bogată quintilă, în timp ce doar 8% din aceste venituri revin celei mai sărace quintile. Acest lucru indică că inegalitatea veniturilor rămâne la un nivel ridicat în țară.

Inegalitatea de venituri se traduce în diferențe semnificative în modul în care oamenii consumă. Gospodăriile cu venituri reduse, situate în quintila I, cheltuiesc aproximativ de patru ori mai puțin decât cele cu venituri mai mari, din quintila V. Pentru a-și asigura nevoile de bază în ceea ce privește alimentația,

populația din quintila I alocă lunar aproximativ 56,9%, din totalul cheltuielilor de consum, în timp ce populația din quintila V cheltuie 30,3%, din cheltuielile lor de consum lunare pentru aceleași nevoi alimentare (anul 2022).

Aceste cifre evidențiază diferențele semnificative în abordarea consumului și accesul la resurse în funcție de nivelul de venit, subliniind astfel impactul profund al inegalității de venituri asupra vieții cotidiene a indivizilor și familiilor.

Inegalitatea veniturilor implică inegalități în accesul la serviciile sociale, inclusiv asistența medicală. Aceasta are impact asupra capacității indivizilor de a accesa asigurările medicale. Cu toate că ponderea persoanelor cu asigurare medicală este într-o ușoară creștere, de la 85,6% în 2015 la 87,7% în 2021, inegalitățile în ceea ce privește accesul și utilizarea efectivă a serviciilor medicale persistă în țară, iar aceste inegalități pot fi observate și pe baza categoriilor de venituri.

Potrivit studiului privind Accesul populației la serviciile de sănătate, realizat de BNS în 2022, populația cel mai bine asigurată (quintila V) a beneficiat aproximativ de 3 ori mai des de servicii medicale față de populația cel mai puțin asigurată (quintila I). Populația din rândul celor săraci s-a adresat la medic în proporție de 13,3%, comparativ cu 36,2% în cazul populației din quintila V. Acest fapt, relevă existența unor inechități în accesul populației la serviciile de asistență medicală primară.

În acest context, este important concentrarea resurselor și eforturilor în direcția sporirii accesului la asigurările medicale pentru cei cu venituri reduse, cu accent pe reducerea disparităților de venit și inegalităților în starea de sănătate, pentru ca fiecare individ să beneficieze de servicii medicale de calitate, indiferent de nivelul său de venit.

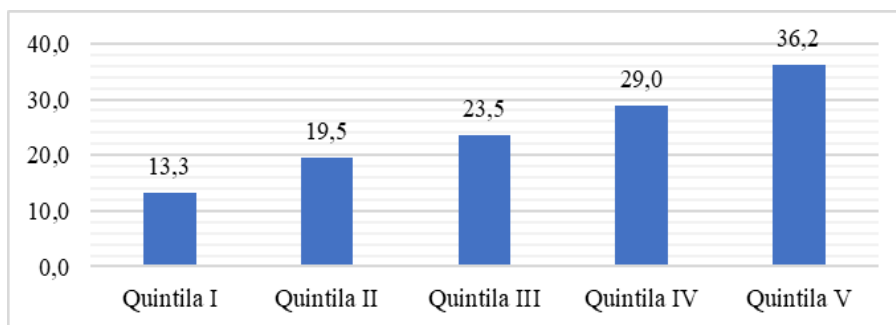

Figura 3. Ponderea persoanelor care au beneficiat de servicii medicale, pe quintile
Sursa: elaborat de autor în baza sursei: **Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova** (2022). Aspecte privind nivelul de trai al populației Republicii Moldova. https://old.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/aspecte_nivelul_trai/Aspecte_nivelul_trai_editia_2022.pdf

Accesul la educație este considerat un element primordial al infrastructurii sociale într-o societate, care are un impact semnificativ asupra dezvoltării individuale și a societății în ansamblu. Educația este considerată un drept fundamental, iar guvernul are responsabilitatea de a asigura că toți cetățenii au acces la o educație de calitate, indiferent de originea lor socială, de venituri sau de alți factori.

În Republica Moldova, accesul la educație a cunoscut îmbunătățiri în ultimii ani. Rata brută de cuprindere pentru învățământul primar, secundar și superior a înregistrat o creștere constantă în perioada 2015-2022. Atunci când rata brută de cuprindere se apropie sau depășește 100%, acest lucru indică faptul că aproape toți cei din grupul de vârstă corespunzător au acces la nivelul de învățământ respectiv. *Figura 4* ilustrează evoluția ratei de cuprindere pentru fiecare nivel de educație.

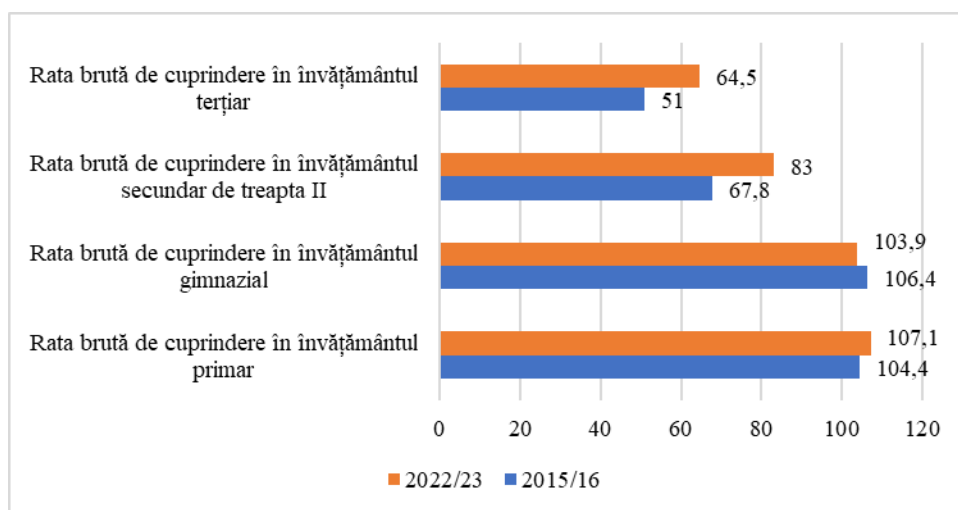

Figura 4. Rata de cuprindere pe niveluri educaționale, %

Sursa: elaborat de autor în baza sursei: Ministerul educației și cercetării al Republicii Moldova (2022). *Raport de activitate pentru anul 2022.* https://mecc.gov.md/sites/default/files/raport_mec_2022_1.pdf

Deși accesul la educație în Republica Moldova a cunoscut o creștere, există decalaje semnificative care persistă în zonele rurale, în special din cauza veniturilor mici ale populației din aceste zone. Aici, accesul la o educație de calitate rămâne limitat din cauza infrastructurii sociale inadecvate.

În ultimii ani, școlile cu un număr redus de elevi din mediul rural au fost închise, iar elevii din aceste școli sunt transportați cu autobuzul către școlile din satele învecinate. Această comasare a școlilor continuă în contextul declinului demografic cu care se confruntă Republica Moldova. În aceste condiții, este esențial să se ia măsuri adecvate pentru a asigura accesul la educație de calitate pentru copiii din satele în care școlile sunt închise, să se îmbunătățească rețeaua de transport școlar.

Pentru a garanta durabilitatea și eficiența îmbunătățirii accesului la educație, trebuie persistată menținerea standardelor ridicate ale educației, combaterea fenomenul abandonului școlar, abordarea inegalității din sistemul de învățământ și elaborarea unor strategii și politici educaționale flexibile, care să se adapteze la evoluțiile din societate și economie.

Protecția socială a populației poate contribui semnificativ la reducerea inegalităților în societate. Sistemul de protecție socială include o varietate de programe și servicii menite să asigure un nivel minim de bunăstare pentru toată populația, în special pentru cei cu venituri reduse sau cei care se confruntă cu dificultăți economice sau sociale.

În Republica Moldova, cheltuielile pentru protecția socială au înregistrat o creștere constantă în ultimele decenii, conform datelor Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova. În anul 2022, cheltuielile destinate protecției sociale au reprezentat aproximativ 14% din Produsul Intern Brut (PIB) al țării. Această categorie de cheltuieli deține cea mai mare pondere în Bugetul Public Național, reprezentând 36,9%.

În pofida demersurilor de sporire a beneficiilor în cadrul sistemului de ajutor social, nivelul sărăciei în țară a continuat să crească. Potrivit Biroului Național de Statistică, între anii 2015 și 2022, proporția populației aflată sub pragul sărăciei a înregistrat o creștere de la 25,4% la 31,1%. Această tendință este rezultatul fluctuațiilor economice, schimbărilor din piața muncii, dar și a programelor ineficiente de protecție socială.

Pentru a asigura o protecție socială eficientă și durabilă, este necesar să se identifice modalități de îmbunătățire a eficacității acestor programe în reducerea sărăciei și a inegalităților de venituri. Acest lucru implică promovarea transparenței și responsabilității în utilizarea resurselor, dezvoltarea și implementarea programelor de asistență socială menite să sprijine familiile și persoanele cu venituri mici. Aceste programe pot include oferirea ajutorului financiar, acordarea de tichete alimentare, asigurarea altor resurse esențiale pentru cei care se află în nevoie.

Pentru a diminua impactul inegalității de venituri asupra accesului la serviciile sociale în Republica Moldova, se impune implementarea unui ansamblu de măsuri, precum:

- **Reintroducerea** sistemului de impozitare progresivă a veniturilor personale, poate ajuta la redistribuirea veniturilor în mod mai echitabil. În momentul actual, sistemul fiscal utilizează o cotă unică de impozitare de 12% pentru persoanele fizice, însă aceasta nu se traduce în practică printr-o redistribuire eficientă a veniturilor.
- Mărirea valorii scutirilor fiscale pentru segmentul de populație cu cele mai reduse venituri.
- **Creșterea salariilor și a pensiilor minime**, însoțită de ajustarea periodică a acestora pentru a contracara efectele inflației.
- Îmbunătățirea colectării impozitelor și contribuțiilor sociale, precum și sporirea alocării de resurse pentru consolidarea protecției sociale a cetățenilor.
- Creșterea investițiilor în sectoarele educației și sănătății, cu dezvoltarea de

programe accesibile și de calitate pentru toți cetățenii.

- Implementarea de programe de asistență socială bine structurate și eficiente, cu scopul de a susține familiile cu venituri reduse în fața dificultăților financiare. Aceste programe pot include beneficii pentru copii, asistență pentru locuințe și subvenționarea costurilor medicale.
- **Dezvoltarea economiei rurale, îmbunătățirea condițiilor din mediul rural, creșterea oportunităților de ocupare a forței de muncă și sprijinirea agriculturii și a micilor afaceri în zonele rurale pot reduce inegalitățile regionale și îmbunătăți accesul la serviciile sociale pentru comunitățile rurale.**

Abordarea integrală a acestor măsuri în Republica Moldova vor genera un impact major în diminuarea influenței inegalității de venit asupra accesului la serviciile sociale și în promovarea unei societăți mai echitabile.

Concluzie. În mediul economic actual, problema inegalității veniturilor capătă o importanță deosebită, deoarece inegalitatea de venituri este strâns legată de calitatea vieții individuale și de stabilitatea societății în ansamblu. Republica Moldova se confruntă cu o inegalitate ridicată a veniturilor, care afectează în mod direct accesul la serviciile sociale pentru diferite segmente ale populației.

Inegalitatea veniturilor este corelată direct cu sărăcia. Creșterea ratei sărăciei în țară a fost însoțită de restricții și disproporții în accesul la servicii sociale esențiale, cum ar fi asistența medicală și protecția socială. După o perioadă de diminuare a coeficientului Gini între anii 2015-2018, începând cu anul 2019, acest coeficient a crescut, semnalând o creștere a inegalității veniturilor. Aceasta subliniază necesitatea unor intervenții politice și sociale eficiente pentru a combate inegalitatea veniturilor și pentru a asigura un acces echitabil la serviciile sociale pentru toți membrii societății.

Inegalitatea din Republica Moldova are surse multiple, printre care se numără inegalitatea veniturilor disponibile și lipsa locurilor de muncă de calitate, mai ales în mediul rural. De asemenea, inegalitatea este influențată de eficacitatea redusă a sistemului fiscal și de protecție socială în ceea ce privește redistribuirea veniturilor. Pentru a reduce inegalitatea veniturilor și îmbunătăți bunăstarea populației trebuie adoptate mecanisme de reglementare a veniturilor și dezvoltarea unui sistem eficient de asistență socială pentru a sprijini grupurile cu venituri reduse.

Articolul a fost elaborat în cadrul proiectului 20.80009.0807.29 Perfecționarea mecanismelor de aplicare a instrumentelor inovatoare orientate spre creșterea durabilă a bunăstării populației Republicii Moldova, în cadrul Programului de stat.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Balan, A. (2022, 26-27 mai). Analiza inegalității în distribuția veniturilor și cheltuielilor de consum a populației în Republica Moldova. In: *Opportunities for changing the Economic-Social Realities of the World: conferința științifică internațională* (ediția a X-a, pp. 517-528). București, Romania: Universitatea ARTIFEX.

http://dspace.ase.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2336/Balan%20Aliona%20PROCEEDINGS_EKCC_MAY_2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. (2022). *Accesul populației la serviciile de sănătate*. https://msmps.gov.md/wp-content/uploads/2022/06/Acces_servicii_sanatate_2022.pdf
- Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. (2022). *Aspecte privind nivelul de trai al populației Republicii Moldova*. https://old.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/aspecte_nivelul_trai/Aspecte_nivelul_trai_editia_2022.pdf
- Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. (2022). *Nivelul sărăciei în Republica Moldova*. https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_04%20NIV_NIV050/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774
- Colesnicova, T., Gutium, T., Ciobanu, M., & Gutium, M. (2021). *Nivelul de trai al populației Republicii Moldova*. Chișinău: Complexul Editorial, INCE.
- Gutium, T., & Balan, A. (2023). Provocările sistemului de sănătate din Republica Moldova. In: *Știință, educație, cultură: conferință științifico-practică internațională* (Vol. 1, pp. 103-108). Comrat: Tipografia A&V Poligraf. <https://kdu.md/images/Files/mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferenciya-nauka-obrazovanie-kultura-posvyashchennaya-32-godovshchine-kgu-tom1.pdf>
- Ministerul educației și cercetării al Republicii Moldova. (2022). *Raport de activitate pentru anul 2022*. https://mecc.gov.md/sites/default/files/raport_mec_2022_1.pdf
- Ministerul Finanțelor. (2022). Raport privind executarea bugetului public național în anul 2022. <https://mf.gov.md/ro/trezorerie/rapoarte-privind-executarea-bugetului/rapoarte-anuale>
- OECD. (2021). *Income inequality. Gini coefficient*. <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm>
- OECD. (2022). *Inequality and income*. <https://www.oecd.org/social/inequality.htm>
- Piketty, T. (2014). *Capital in the twenty-first century*. Cambridge, Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press.